

Љубомир Фелдек

Б А Ј К А

О

Андерсену

и

дунавској вили

Уредник
Зоран Колунџија

Издавање књиџе су њомоили:

Литерарни информативни центар, Братислава (Словачка)

Национални савет словачке националне мањине у Србији

Завод за културу војвођанских Словака

ЉУБОМИР ФЕЛДЕК

ВАЈКА
О

Андерсену
и
дунавској вили

Са словачкој превео
МАРТИН ПРЕБУЋИЛА

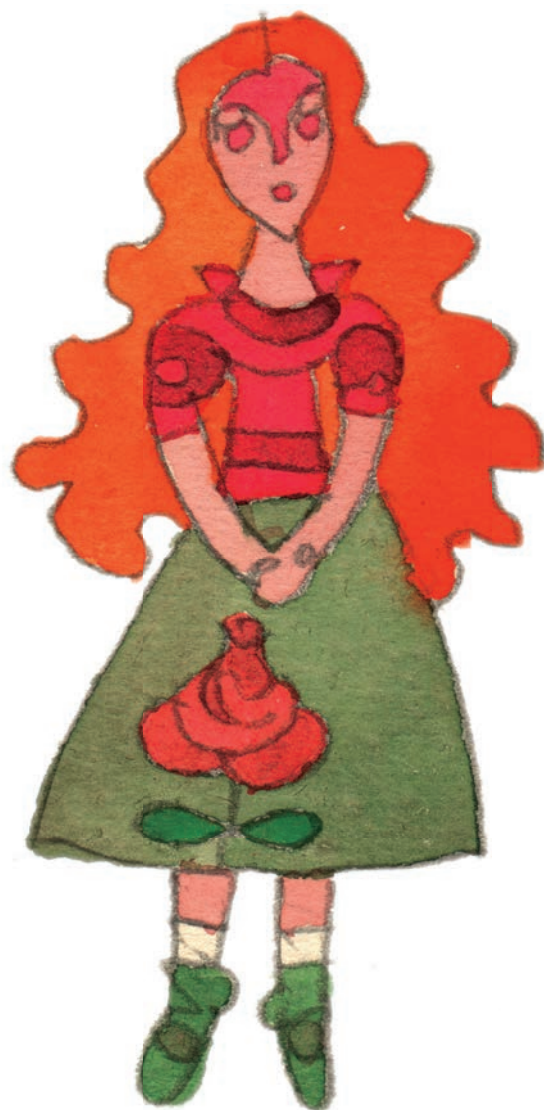
Илустровао
МИРОСЛАВ ЦИПАР
академски сликар

ПРОМЕТЕЈ
С л о в а ч к и и з д а в а ч к и ц е н т а р
2 0 1 7.

1

Увод

Одакле познајем ову девојчицу
с ружом на сукњици
и с пастирском палицом?

Па то је пастирица
из једне бајке Ханса Кристијана
Андерсена!

Ко то из даљине посматра пастирицу,
ко то иза њених леђа суче бркове?

Па то је Андерсенов оџачарчић!

Који је то град, усред ког тако
чаробно светли стара лампа?

То ће највероватније бити Копенхаген, главни град Андерсенове родне Данске.

Мали Ханс Кристијан Андерсен у детињству доживео је много тога тужног – често је због тога и заплакао. Андерсенова суза била је као чаробна лампа. Осветлила му је један тужан догађај – и тај се претворио у бајку.

Признајем – у томе не могу да се поредим с Андерсеном. Своје сузе кријем, пред људима се радије смејем – никада од мене неће бити такав бајкописац као што је он.

Свакако је добро, што умет на свет да гледам кроз Андерсенову сузу.

2

О овенчаним острвима

У давна времена била је, и још увек јесте, једна земља, коју угледамо најпре као из даљине. Боље речено – с висине. Из авиона.

Да, тамо негде на северу држи се за Европу, наш континент, одувек лепа земља, која се зове Данска.

Чврсто се наше Европе држи Јутско полуострво.

Али, Јутско полуострво – то је само један део Данске. Осим њега Данској припада још неколико острва. И кад слећете у Данску авионом и гледате с висине на та острва добијате жељу да викнете: „Пази, па она се не држе, она пливају“.

Но, нема бојазни – још како се она држе, ни не помере се, иначе Данци не би на њима тако мирно живели, а ни авион, који нас носи, не би слетао на једно од њих тако безбедно.

Пре но што авион слети помислићете да су та острва овенчана као некакве невесте.

„Држите главе мирно, не мичите се, док вас венчавам!“ говори неко невестама.

Ко је то?

Јасно, па море! Зове се Северно и венчава данска острва белим цвећем од морске пене.

„Добро, добро, стојимо, не мичемо се,“ одговарају Северном мору данска острва.

И тако хиљадама година држе своје главе једнако непокретне – само Северно море, што их са свих страна венчава белом пеном, стално се њише, а уз то стално нешто мрмља.

Крај првог дела.

Пардон, још нешто:

Из авиона веома добро видите и то, како између острва, оним овенчаним невестама, неуморно плове бродови и превозе по Северном мору Данце из Данске у Данску.

3

Легенда о Одину и његовој младој Фриј

Авион, из ког смо гледали у претходном делу, у овом следећем делу већ је слетео.

Слетео је на источну обалу острва Сјеланд, у главни град Данске, који се зове Копенхаген.

Копенхаген је диван лучки град, али кладим се, ако сте заиста заволели Андерсенове бајке, у Копенхагену се нећете дуго задржати. Тек што сте се мало упознали с Копенхагеном, већ сте у возу који јури с источне обале острва Сјеланд на западну, у Корсер.

Да, да! Ићи ћете оним истим путем, за који је старица у Андерсеновој бајци *Ниска бисера* рекла:
„Из Копенхагена у Корсер јесте одиста ниска бисера.“

Корсер је такође лука. Чврста земља овде завршава, даље се може наставити пут само бродом. Нећете ни приметити, а воз који вас је овамо довезао, већ улази у некакав тунел. Добро је што нисте изашли из воза – већ се налазите на броду. Ради се о броду званом трајект. Личи на великог кита из бајке – без напора је прогутао цео воз. Брод велики кит затим плови тек неколико километара – и испљуне ваш воз у Ниборгу. И Ниборг је лука – само на другом острву, који се зове Фин.

И опет се воз креће по чврстој земљи. Иде тек неколико километара – и већ сте у Оденсеу.

У Оденсеу, у том граду, чије име његови становници на основу старе легенде, тумаче овако:

У давна времена летео је бог Один над светом, а пошто није био усамљеник, летео је заједно са својом младом

Фриг. Жене увек све спазе прве – и оној Фриг се, кажу, пре него самом Одину свидело место, изнад којег су летели, и викну:

„Один, се!“

Што на данском значи:

„Одине, погледај!“

Становници Оденсеа уздишу с олакшањем када некоме објашњавају каква је била велика срећа за њихово место што је прва узвикнула Фриг. Када би, кажу, први узвикнуо Один, узвикнуо би:

„Фриг, се!“

Њихово место би се у том случају данас звало Фрикасе – а тако се зове једно данско јело.

Није да фрикасе Данцима не прија – и нама прија бриндза*, али ипак били бисте немало изненађени, када би неко Братиславу преименовао на Бриндзу. (Само пробајте, како би то звучало! Брзи воз Бриндза – Кошице. Бриндзове музичке свечаности. Бриндза – главни град Словачке... Баш страшно!)

О Одину се у Оденсеу прича и то, да је једно око бацио у бунар а да је у замену добио мудрост. Добра вест за све оне који су решили остатак живота да преживе као једнооки.

Само, није захваљујући овој легенди град Оденсе постао популаран да из целог света и данас овамо долазе и одрасли и деца. Посећују га углавном зато да би могли да завире у Јенсенову улицицу и у њој на трен стану пред малом кућицом с бројем 45/43.

Один, се!

У тој кућици се родио Ханс Кристијан Андерсен.

* бриндза – овчији сир

О благу у кућици бр. 45/43

„Шушушушу, шушушушу, шушушушу, родио се Ханс Кристијан Андерсен, на моју душу!“ шумеле су 1. априла 1805. у Оденсе златне букве – али, ја сам с вама само извео малу првоаприлску шалу.

Ханс Кристијан ипак није журио, тако да се родио у Јенсеновој улици у кућици бр. 45/43 тек 2. априла.

Априлска рода га је донела у кревет срећним младенцима – младом обућару Хансу Андерсену и његовој жени Ана Марији рођеној Андерсдатеровој.

Онај кревет је сиромашни обућар склепао од дасака које је за ситне паре купио од гробара. Пре тога су од њих била направљена мртвачка колица на којима је лежао ковчег с телом грофа Трампеа. Уместо мртвог грофа на њима је сада лежао жив будући краљ.

Будући краљ модерне приче, Ханс Кристијан Андерсен.

Али, како се већ каже, нико није пророк у свом селу. Док је Андерсен живео Данци његов краљевски таленат уопште нису примећивали, већ је у свом родном месту и у целој Данској доживљавао само прекоре и подсмех. Тек када га је за краља модерне приче признао цео свет, тек онда је поштовање и признање добио и код куће.

Данашњи Данци се труде да исправе грешку својих предака – не само Андерсенову кућицу, већ целу Јенсенову улицицу пазе и мазе као своје највеће благо. А у тој родној кућици, која је данас Андерсенов музеј, чувају као највеће благо све, шта је после њега остало.

На зиду ћете наћи његово сведочанство – немојте се плашити, нећу га наводити као за пример. Ни мали Ханс Кристијан није био одликаш.

Наћи ћете и писма која је добијао ко зна одакле и од кога, а наћи ћете и писма која је он сáм писао. Радо их је завршавао измишљеним поздравом који би данас могла да за свој лого узме некаква фондација, која се труди да мали људи имају бољи живот, јер тај Андерсенов дански поздрав на словачком значи „живи добро“ и Андерсен га је овако писао:

Данашњи Данци, на крају, чувају и Андерсенову искоришћену улазницу за позориште коју су нашли у његовом старом капуту. Само купон од ње није сачуван, вероватно га је Андерсену отцепила разводница – али данашњи Данци и надаље завирују у све пукотине на свим подовима свих позоришта у нади да ће и тај купон једном наћи.

5

Шта је најбајковитије

Кад смо већ код позоришта – у месташцу Оденсеу не налази се само Андерсенова родна кућа, већ и лепо позориште.

Само као занимљивост: његов оснивач је био онај исти гроф Трампе, што је касније лежао мртав на даскама, на којима се после родио Андерсен.

Када је Ханс Кристијан мало порастао, одлучили су једном његови родитељи да заједно оду у оно позориште – и прва посета му се дубоко урезала у памет.

Чак и након свих година сећао се да је на себи имао најлепше одело, преправљено од старог очевог одела. Његова мајчица чувала је у шкрињи као највеће богатство пар комада свиле – једно парче му је

прикачила иглицом на груди уместо прслучића а друго му је везала око врата као машницу. Главу су му пре одласка у позориште опрали сапуном а чупаву косу су му наводно први пут у животу очешљали чешљем.

У позоришту је била велика гужва и од родитеља је Ханс Кристијан касније сазнао да је у тој гужви узвикнуо: „Када бих само имао толико грудвица путера колико је овде људи, еј, ала бих се најео!“

Није се сећао тог узвика, али се добро сећао нечег другог. Једном су играли некакву оперу, на позорници су само певали, и Ханс Кристијан, који је имао диван глас, помислио је да би и он могао постати оперски певач.

(Није постао. И хвала Богу, што се то није десило. Данас би можда певач Андерсен већ давно био заборављен.)

Када је био у позоришту други пут?

Није помишљао на скору посету, а и тако се то није брзо десило. Његови родитељи су били сиромашни и нису могли често да иду у позориште. Отац је малог Ханса Кристијана веома волео, и пошто је имао веома веште руке, у слободно време, када није пенџетирао ципеле, правио је за синчића играчке које су га барем подсећале на позориште. Једном му је направио мали млин који је требало само мало навити и на њему би се појавио разиграни млинар. Други пут му је направио двоглед у којем су се, након потреса руком, појављивале увек нове и нове чаробне сличице. Цртао му је шаљиве сличице, које су се мењале, када је неко повукао конопчић. Направио му је и луткицу, која је могла да клима главом.

„Да ли ћу још некада у животу ићи у позориште?“ питао је лутке мали Ханс Кристијан, када је сам остајао с њима и када нико није могао да чује, шта их пита.

Лутке су наводно сваки пут на његово питање климале главом.

Вероватно очекујете да је следило питање: „Хоће ли једном сва позоришта на свету играти позоришне представе написане на основу мојих прича?“

Ово већ своје лутке мали Ханс Андерсен није питао. Такво храбро питање тада му није ни падало на памет.

А шта да му је можда и пало? Да ли би лутке и тада климнуле главом?

Ко зна.

Такав храбар одговор вероватно не би пао на памет ни луткама.

И, гле – десило се.

Сва позоришта на свету данас играју представе написане на основу прича Ханса Кристијана Андерсена.

Обичан живот је понекад бајковитији од те најбајковитије приче.

